

Rapport 12

Juni 2023

Methodische ondersteuning van lokale tellingen van personen in een situatie van dak- of thuisloosheid

Onderzoekers: Nana Mertens en Evelien Demaerschalk¹

Promotor: Prof. dr. Koen Hermans¹

¹ LUCAS KU Leuven

Samenvatting (download hier het [rapport](#))

In opdracht van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin voerde het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) een point-in-time telling dak- en thuisloosheid uit in zes regio's in Vlaanderen. Dit onderzoek gebeurde in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting. Naast de lokale cijfer rapporten beschrijft dit procesrapport het onderzoeksproject van de lokale point-in-time tellingen dak- en thuisloosheid.

Het rapport start met de beschrijving van de gehanteerde methode en van de zes regio's waar een dak- en thuislozentelling plaatsvond (Hoofdstuk 1). Net zoals bij de dak- en thuislozentellingen uit 2020 en 2021, maken we gebruik van de point-in-time methode en de ETHOS Light-typologie om dak- en thuisloosheid te definiëren. Na een oproep voor deelname aan de Vlaamse bovenlokale netwerken dak- en thuisloosheid en de eerstelijnszones, konden regio's zich kandidaat stellen om deel te nemen aan deze tellingen. Alle regio's die zich kandidaat stelden, werden weerhouden en organiseerden een point-in-time dak- en thuislozentelling. Het gaat om de regio's [Middenkust](#), [arrondissement Brugge](#), [Midwest](#), [Boom-Mechelen-Lier](#), [Waasland](#) en [zorgregio Kempen](#).

Daarna volgt in het rapport een toelichting van de keuzes en beslissingen die voor deze tellingen werden gemaakt (Hoofdstuk 2). Meer bepaald gaat het over de beslissingen in verband met de gevolgen van de oorlog in Oekraïne op de dak- en thuislozentellingen, de keuze om de telling in stad Antwerpen uit te stellen en de vernieuwde richtlijnen voor het meetellen van campingbewoners. We beslisten om de Oekraïense vluchtelingen in een situatie van dak- en thuisloosheid wel te tellen, maar niet mee te tellen in de absolute aantallen.

Vervolgens lichten we in het rapport de mogelijkheden voor extrapolaties naar Vlaanderen toe op basis van de point-in-time tellingen dak- en thuisloosheid van 2020 (stad Leuven, stad Gent en provincie Limburg), 2021 (Zuid-West-Vlaanderen en eerstelijnszone BraViO) en 2022 (Hoofdstuk 3). We maken schattingen voor het aantal dak- en thuisloze volwassenen en voor het aantal direct betrokken minderjarige kinderen in Vlaanderen, alsook voor de verblijfsituatie. Voor deze berekeningen delen we de Vlaamse steden en gemeenten op in verschillende categorieën en de extrapolaties worden gemaakt op basis van het aantal inwoners.

Tabel 1 toont de resultaten van deze extrapolaties voor de dak- en thuisloze volwassenen en Tabel 2 toont deze resultaten voor de direct betrokken minderjarige kinderen. Volgens deze schattingen zijn er in Vlaanderen in totaal 19.547 personen in een situatie van dak- en thuisloosheid, waarvan 13.840 volwassenen en 5.707 kinderen. Volgens de schattingen voor de dak- en thuisloze volwassenen verblijven er in Vlaanderen 650 volwassenen in de openbare ruimte, waarvan de helft in steden met meer dan 120.000 inwoners en bijna een kwart in de centrumsteden. Maar ook in kleinere gemeenten verblijven personen in de openbare ruimte, maar dan gaat het wel om kleine aantallen. Verder verblijven 534 volwassenen in noodopvang, waarvan de meerderheid in grootsteden en in centrumsteden. 2.651 volwassenen verblijven in opvang of tijdelijk verblijf en de aanwezigheid van deze groep lijkt minder te variëren tussen de verschillende categorieën van gemeenten. De groep volwassenen die een instelling moet verlaten of reeds had moeten verlaten is geschat op 1.783 personen en ook hier is er minder variatie tussen de categorieën van gemeenten. Daarnaast verblijven 1.749 volwassenen in een niet-conventionele ruimte waarvan de meerderheid van deze groep in de grootsteden. De grootste groep zijn de personen die tijdelijk verblijven bij familie of vrienden en is geschat op 5.202 volwassenen. Ongeveer een derde van deze groep is aanwezig in de grootsteden, ongeveer een vijfde in gemeenten met 15.001 tot 30.000 inwoners en ook ongeveer een vijfde in de centrumsteden. Ten slotte zijn er 1.271 volwassenen die in een woning verblijven maar binnen de maand dreigen uit huis geplaatst te worden. De grootste groepen zijn aanwezig in gemeenten met 15.001 tot 30.000 inwoners, 30.001 tot 50.000 inwoners en de centrumsteden.

De extrapolaties voor de verblijfsituatie van de direct betrokken kinderen in Vlaanderen staan in Tabel 2. Volgens deze schattingen verblijven 30 minderjarige kinderen in de openbare ruimte, waarvan de meerderheid in de grootsteden. 51 kinderen verblijven met hun ouder(s) in noodopvang. Ongeveer de helft van deze groep verblijft in de noodopvang van een centrumstad, een derde in de noodopvang van een grootstad. De grootste groep, 2.151 kinderen, verblijft in opvang en tijdelijk verblijf. Net zoals bij de dak- en thuisloze volwassenen lijkt de aanwezigheid van deze groep minder te variëren tussen de verschillende types gemeenten. Verder verblijven 344 kinderen met hun ouder(s) in een instelling. Het gaat dan vooral om instellingen in kleinere gemeenten. 500 kinderen verblijven met hun ouder(s) in een niet-conventionele ruimte, waarvan ongeveer de helft in een grootstad en ongeveer een vijfde in een gemeente met 15.001 tot 30.000 inwoners. Een groep van 1.579 kinderen verblijven samen met hun ouder(s) tijdelijk bij familie of vrienden. Ten slotte wonen 1.052 kinderen met hun ouder(s) in een woning waar ze dreigen uit huis geplaatst te worden.

Tabel 1 Extrapolatie voor de verblijfsituatie van dak- en thuisloze volwassenen in Vlaanderen o.b.v. het aantal inwoners per gemeente

	In openbare ruimte		In noodopvang		In opvang of tijdelijk verblijf		In instelling		In niet-conventionele ruimte		Bij familie of vrienden		In woning met dreigende uithuiszetting		Totaal	
	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %
0 – 15.000 inwoners	4	0,6	4	0,8	307	11,6	262	14,7	241	13,8	517	9,9	120	9,4	1.455	10,5
15.001 – 30.000 inwoners	56	8,6	23	4,3	539	20,3	424	23,8	326	18,6	1.010	19,4	322	25,3	2.700	19,5
30.001 – 50.000 inwoners	70	10,8	11	2,1	541	20,4	382	21,4	172	9,8	848	16,3	309	24,3	2.333	16,9
50.001 – 120.000 inwoners	151	23,2	157	29,4	757	28,6	322	18,1	220	12,6	1.137	21,9	295	23,2	3.039	22,0
> 120.000 inwoners	369	56,8	339	63,5	507	19,1	393	22,0	790	45,2	1.690	32,5	225	17,7	4.313	31,2
Totaal	650	100,0	534	100,0	2.651	100,0	1.783	100,0	1.749	100,0	5.202	100,0	1.271	100,0	13.840	100,0

Tabel 2 Extrapolatie voor de verblijfsituatie van direct betrokken minderjarige kinderen in Vlaanderen o.b.v. het aantal inwoners per gemeente

	In openbare ruimte		In noodopvang		In opvang of tijdelijk verblijf		In instelling		In niet-conventionele ruimte		Bij familie of vrienden		In woning met dreigende uithuiszetting		Totaal	
	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %	n	kolom %
0 – 15.000 inwoners	0	0,0	0	0,0	274	12,7	110	32,0	62	12,4	208	13,2	98	9,3	752	13,2
15.001 – 30.000 inwoners	4	13,3	6	11,8	514	23,9	123	35,8	111	22,2	441	27,9	255	24,2	1.454	25,5
30.001 – 50.000 inwoners	4	13,3	2	3,9	455	21,2	48	14,0	22	4,4	264	16,7	334	31,8	1.129	19,8
50.001 – 120.000 inwoners	1	3,3	25	49,0	548	25,5	45	13,1	59	11,8	282	17,9	221	21,0	1.181	20,7
> 120.000 inwoners	21	70,0	18	35,3	360	16,7	18	5,2	246	49,2	384	24,3	144	13,7	1.191	20,9
Totaal	30	100,0	51	100,0	2.151	100,0	344	100,0	500	100,0	1.579	100,0	1.052	100,0	5.707	100,0

De extrapolaties van de resultaten van de Vlaamse dak- en thuislozentellingen 2020-2022 bieden belangrijke inzichten in de situatie van dak- en thuisloosheid in Vlaanderen. Maar de resultaten moeten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd en gecommuniceerd worden, aangezien deze resultaten per definitie onvolledig zijn. Het is dan ook aangewezen om deze extrapolaties verder te verfijnen met de resultaten van toekomstige dak- en thuislozentellingen. De werkwijze van de extrapolaties dat alle dak- en thuislozentellingen uit 2020, 2021 en 2022 nauwkeurig het aantal dak- en thuisloze personen in kaart brengen voor elke gemeente binnen de telregio. De betrokkenheid en participatie van zowel de lokale besturen als de lokale diensten varieert echter en in sommige gemeenten van de telregio's verliep de organisatie van de telling moeizaam. Dit leidt in sommige gemeenten en voor sommige doelgroepen tot een onderschatting. Daarnaast brengen we met de point-in-time tellingen ook telkens een momentopname in kaart. Door de resultaten van deze tellingen te combineren, combineren we dus ook verschillende momentopnames. Bovendien ontbreken de resultaten van de grootste stad in Vlaanderen, namelijk stad Antwerpen. Deze dak- en thuislozentelling werd uitgesteld naar het najaar van 2023. Voor de extrapolatie van grootsteden gebruiken we dan ook enkel de resultaten van de dak- en thuislozentelling in stad Gent uit 2020. Aangezien het inwonersaantal van stad Antwerpen bijna dubbel zo hoog is dan in stad Gent en het aandeel dak- en thuisloze personen toeneemt naarmate het aantal inwoners stijgt, veronderstellen we een onderschatting voor de extrapolatie van deze categorie.

Ook veronderstelt de werkwijze van de extrapolaties dat steden en gemeenten met een gelijkaardig inwonersaantal ook een vergelijkbaar aantal dak- en thuisloze personen kennen. Maar het aantal getelde dak- en thuisloze personen in een regio hangt nauw samen met enkele factoren. Ten eerste hangt het aantal getelde personen ook samen met het aanwezige aanbod voor dak- en thuisloze personen in een regio en met de aanwezigheid van specifieke instellingen (psychiatrische ziekenhuizen, gevangenis) in een regio. De aanwezigheid van deze diensten en instellingen is echter niet steeds vergelijkbaar voor steden en gemeenten met een gelijkaardig inwonersaantal. Bij de berekening van de extrapolaties wordt deze veronderstelling wel gemaakt. Ten tweede beïnvloedt het lokale beleid van de steden het aantal getelde dak- en thuisloze personen. Ook hier geldt dat dit beleid verschillend is voor steden met een gelijkaardig inwonersaantal. We zien bijvoorbeeld belangrijke verschillen tussen een aantal centrumsteden, die ook verklaard kunnen worden door het gevoerde beleid op lokaal niveau. Ten derde bepalen regionale kenmerken het aantal getelde dak- en thuisloze personen. Een stad met een hoog armoedecijfer, een universiteitsstad, een grensgemeente, ... verklaren mee het aantal getelde dak- en thuisloze personen, maar deze variatie is niet bevat in de extrapolaties.

Tot slot geven we in het rapport de *lessons learned* en de aandachtspunten mee voor nieuwe dak- en thuislozentellingen, op basis van een evaluatie van de lokale coördinatoren van de dak- en thuislozentellingen 2022 en het onderzoeksteam (Hoofdstuk 4). Zo stelden we het profiel en het takkenpakket van de lokale coördinator verder op punt. We formuleren verder enkele suggesties rond het contacteren van organisaties, de communicatiestrategie en geven een korte evaluatie van de lerende netwerken. We benadrukken ook het belang van ondersteuning van de telregio's na de dak- en thuislozentellingen, het formeel engagement van de lokale besturen bij deelname aan een dak- en thuislozentelling en het belang van de herhaling van deze tellingen.